

Міністерство освіти і науки України

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

Кафедра міжнародних відносин, міжнародної інформації та безпеки

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Проректор з науково-педагогічної
роботи

Антон ПАНТЕЛІЙМОНОВ

“ 31 березня 2021 р.”

Робоча програма навчальної дисципліни

«Інформаційно-психологічні операції в міжнародних відносинах»

Рівень вищої освіти	другий (магістерський)
Галузь знань	29 «Міжнародні відносини»
Спеціальність	291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії»
Освітня програма	«Міжнародна інформаційна безпека»
Вид дисципліни	за вибором

Факультет міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу

2021 / 2022 навчальний рік

Програму рекомендовано до затвердження вченою радою факультету міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу

“27” серпня 2021 року, протокол № 1

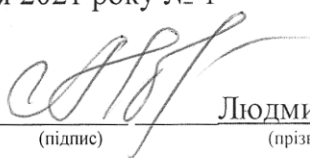
Розробник програми:

Євгенія СОЛОВИХ, к.політ. н, доцент кафедри міжнародних відносин, міжнародної інформації та безпеки

Програму схвалено на засіданні кафедри міжнародних відносин, міжнародної інформації та безпеки

Протокол від “26” серпня 2021 року № 1

Завідувачка кафедри

Людмила НОВІКОВА

(підпис)

(прізвище та ініціали)

Гарант освітньо-професійної програми «Міжнародна інформаційна безпека» другого (магістерського) рівня

Людмила НОВІКОВА

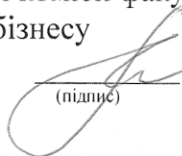
(підпис)

(ім'я та прізвище)

Програму погоджено науково-методичною комісією факультету міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу

Протокол № 1 від “26” серпня 2021 року

Голова науково-методичної комісії факультету міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу

Лариса ГРИГОРОВА-БЕРЕНДА

(підпис)

(ім'я та прізвище)

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни **«Інформаційно-психологічні операції в міжнародних відносинах»** складена відповідно до освітньо-професійної програми **«Міжнародна інформаційна безпека»** підготовки магістра за спеціальністю **291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії»**

1. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

1.1. Мета викладання навчальної дисципліни розкрити причини виникнення й змісту інформаційних протистоянь, ознайомити здобувачів з основними інструментами та засобами планування та реалізації інформаційно-психологічних операцій у міжнародних відносинах.

1.2. Основним завданням вивчення дисципліни «Інформаційно-психологічні операції в міжнародних відносинах» є:

формування у здобувачів наступних загальних компетентностей:

ЗК1. Здатність проводити дослідження на відповідному рівні.

ЗК3. Вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

ЗК5. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).

ЗК8. Здатність виявляти ініціативу та підприємливість.

ЗК10. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК12. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

формування у здобувачів спеціальних (фахових) компетентностей:

СК3. Здатність аргументувати вибір шляхів вирішення завдань професійного характеру у сфері міжнародних відносин, суспільних комунікацій та регіональних студій, критично оцінювати отримані результати та обґрунтовувати прийняті рішення.

СК4. Здатність аналізувати глобальні процеси та їх вплив на міжнародні та суспільні відносини, політичні та суспільні системи.

СК5. Здатність аналізувати та прогнозувати міжнародні відносини у різних контекстах, зокрема політичному, безпековому, правовому, економічному, суспільному, культурному та інформаційному.

СК6. Здатність використовувати для дослідження міжнародних відносин, суспільних комунікацій та для регіональних студій теоретичні та методологічні підходи політології, економічної та правової науки, міждисциплінарних досліджень

СК14. Здатність оцінювати зміст та основні напрями діяльності міжнародних організацій в сфері безпеки та сучасних стратегій забезпечення міжнародної інформаційної безпеки.

СК15. Здатність виявляти та аналізувати сутність та специфічні особливості інформаційного протиборства та інформаційно-психологічних операцій в міжнародних відносинах.

СК16. Здатність аналізувати основи та особливості захисту національного інформаційного простору та забезпечення інформаційної безпеки держави.

СК17. Здатність виявляти та аналізувати природу та специфічні особливості інформаційного тероризму.

1.3. Кількість кредитів - 4

1.4. Загальна кількість годин – 120

1.5. Характеристика навчальної дисципліни	
За вибором	
Денна форма навчання	Заочна (дистанційна) форма навчання
Рік підготовки	
2-й	-й
Семестр	
3-й	-й
Лекції	
18 год.	год.
Практичні, семінарські заняття	
10 год.	год.
Лабораторні заняття	
- год.	год.
Самостійна робота	
92 год.	год.
в т.ч. індивідуальне завдання	
-	

1.6. Заплановані програмні результати навчання:

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми матриця відповідності вибіркового освітнього компонента **«Інформаційно-психологічні операції в міжнародних відносинах»**, в результаті вивчення дисципліни слухачі повинні:

РН2. Знати та розуміти сутність та специфічні особливості інформаційного протиборства та інформаційно-психологічних операцій в міжнародних відносинах.

РН3. Знати та розуміти основи та особливості захисту національного інформаційного простору та забезпечення інформаційної безпеки держави.

РН4. Знати та розуміти природу та специфічні особливості інформаційного тероризму.

РН5. Критично осмислювати та аналізувати глобальні процеси та їх вплив на міжнародні відносини.

РН7. Аналізувати та оцінювати проблеми міжнародної та національної безпеки, міжнародні та інтернаціоналізовані конфлікти, підходи, способи та механізми забезпечення безпеки у міжнародному просторі та у зовнішній політиці держав.

РН9. Визначати, оцінювати та прогнозувати політичні, дипломатичні, безпекові, суспільні й інші ризики у сфері міжнародних відносин та глобального розвитку.

РН10. Оцінювати та аналізувати міжнародні та зовнішньополітичні проблеми та ситуації, пропонувати підходи до вирішення таких проблем

РН16. Аналізувати та оцінювати сучасні стратегії забезпечення міжнародної інформаційної безпеки.

2. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Тема 1. Інформаційно-психологічні війни: загальна характеристика.

Гене́за поняття «інформаційно-психологічна війна»: погляд науковців. Інформаційно-психологічні війни як засіб маніпулювання людською свідомістю. Психологічна війна та пропаганда. Інформаційно-психологічна зброя як важливий інструмент інформаційно-психологічних операцій. Сутності та специфічні особливості психологічної війни.

Тема 2. Історія та теорія виникнення та використання інформаційно-психологічно-операцій

Поняття «інформаційна операція» у сучасних наукових дослідженнях. Спеціальні інформаційні операції та акції інформаційного впливу. Інформаційно-психологічне протиборство у стародавньому світі та в епоху Середньовіччя.

Тема 3. Інформаційне протиборство у сучасному суспільстві

Інформаційне протиборство в політиці сучасних держав. Вплив інформаційних та комунікативних технологій на політичну сферу. Інформаційні можливості сучасних держав щодо досягнення політичних цілей. Кібервійни як реальна загроза національній безпеці.

Тема 4. Загальні особливості інформаційно-психологічних операцій

Інформаційні операції в геополітичному просторі: зміст та специфіка поняття.. Класифікація інформаційно-психологічних операцій. Процес проведення інформаційно-психологічної операції.

Тема 5. Планування та інструментарій інформаційних операцій

Специфіка інформаційно-психологічних операцій в умовах гібридної війни: головна мета та завдання. Основні етапи психологічних операцій. Планування психологічних операцій. Головні інструменти застосування інформаційно-психологічних операцій (дезінформація, лобіювання, маніпулювання, пропаганда, управління кризами, шантаж). Основні принципи (правила) під час планування та реалізації інформаційно-психологічних операцій. Особливості процесу організації та проведення психологічних операцій.

Тема 6. Особливості захисту національного інформаційного простору та забезпечення інформаційної безпеки держави. Специфічні особливості інформаційного тероризму.

Захист національного інформаційного простору та забезпечення інформаційної безпеки на прикладі США. Захист національного інформаційного простору та забезпечення інформаційної безпеки України. Природа та специфічні особливості інформаційного тероризму. Класифікація інформаційного тероризму. Засоби боротьби з інформаційним тероризмом (на прикладі окремих держав).

Тема 7. Інформаційні операції США та НАТО.

Визначення поняття «інформаційні операції». Рівні, види та сили інформаційно-психологічних операцій. Сучасний стан інформаційної безпеки у країнах НАТО. Система протидії негативному інформаційно-психологічному впливу на прикладі США та НАТО.

3. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви розділів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб.	інд.	с. р.		л	п	лаб.	інд.	с. р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Розділ 1. Теоретичні аспекти вивчення зовнішньої політики держави												
Тема Інформаційно-	1.	19	4	2			13					

психологічні війни: загальна характеристика.												
Тема 2. Історія та теорія виникнення та використання інформаційно-психологічно-операцій	16	2				14						
Тема 3. Інформаційне протиборство у сучасному суспільстві	17	2	2			13						
Тема 4. Загальні особливості інформаційно-психологічних операцій	15	2				13						
Тема 5. Планування та інструментарій інформаційних операцій	17	2	2			13						
Тема 6. Особливості захисту національного інформаційного простору та забезпечення інформаційної безпеки держави. Специфічні особливості інформаційного тероризму.	19	4	2			13						
Тема 7. Інформаційні операції США та НАТО	17	2	2			13						
Разом	120	18	10			92						

4. ТЕМИ ПРАКТИЧНИХ (СЕМІНАРСЬКИХ) ЗАНЯТЬ

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Тема 1. Інформаційно-психологічні війни: загальна характеристика.	2
2.	Тема 3. Інформаційне протиборство у сучасному суспільстві	2
3.	Тема 5. Планування та інструментарій інформаційних операцій	2

4.	Тема 6. Особливості захисту національного інформаційного простору та забезпечення інформаційної безпеки держави. Специфічні особливості інформаційного тероризму.	2
5.	Тема 7. Інформаційні операції США та НАТО	2
	Разом	10

5. ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

№ з/п	Види, зміст самостійної роботи	Кількість годин
1.	<p>Тема 1. Інформаційно-психологічні війни: загальна характеристика.</p> <p>1. Генеза поняття «інформаційно-психологічна війна»: погляд науковців. Інформаційно-психологічні війни як засіб маніпулювання людською свідомістю. Психологічна війна та пропаганда. Інформаційно-психологічна зброя як важливий інструмент інформаційно-психологічних операцій. Сутності та специфічні особливості психологічної війни.</p> <p><i>Завдання:</i> 1. Ознайомитися з лекційним матеріалом та з матеріалами рекомендованої літератури за темою, підготуватись до обговорення питань за темою.</p> <p>2. Проаналізувати не менше трьох кінострічок, у яких висвітлюється тема військового конфлікту на Сході України (їх перелік у файлі) та на основі даної таблиці проаналізувати, яким чином створюються позитивні образи головних героїв – захисників? Яка реакція на цей образ військових, глядачів та критиків? Дані надати у формі таблиці - Аналіз кінофільмів про військовий конфлікт на Сході України: інформаційно- психологічний аспект.</p> <p>1. Дистанційний курс «Інформаційно-психологічні операції в міжнародних відносинах», дистанційна платформа Google Classroom, Тема 1.</p> <p>2. Світова гібридна війна : український фронт : монографія / за заг. ред. В. П. Горбуліна. – К. : НІСД, 2017. – 496 с.</p> <p>1. Джоует Г., В. О. Доннел. Пропаганда и убеждение. Пер. с англ.. – Х.: изд-во «Гуманитарний центр» / О.И. Ткаченко, 2021. – 496 с.</p> <p>3. Копан О.В., Мельник В.І., Інформаційно-психологічна війна як засіб маніпулювання людською свідомістю “Інформація і право” № 2(17)/2016 http://ippi.org.ua/sites/default/files/12_0.pdf</p>	13
2.	<p>Тема 2. Історія та теорія виникнення та використання інформаційно-психологічно-операцій</p> <p>1. Поняття «інформаційна операція» у сучасних наукових дослідженнях.</p> <p>2. Спеціальні інформаційні операції та акції інформаційного впливу.</p> <p>3. Інформаційно-психологічне протистояння у стародавньому світі та в епоху Середньовіччя.</p> <p><i>Завдання:</i> 1. Ознайомитися з лекційним матеріалом та з матеріалами рекомендованої літератури за темою.</p> <p>2) ознайомитися з лекцією за темою та знати основні визначення.</p> <p>3) самостійно розглянути підрозділ «Інформаційно-психологічне протистояння у стародавньому світі та в епоху Середньовіччя» на основі підручника «Історія інформаційно-психологічного</p>	14

	<p>протиборства» та виконати завдання, заповнивши таблицю.</p> <p>1. Дистанційний курс «Інформаційно-психологічні операції в міжнародних відносинах», дистанційна платформа Google Classroom, Тема 2.</p> <p>2. Історія інформаційно-психологічного протиборства: підруч. / [Я.М.Жарков, Л.Ф.Компанцева, В.В.Остроухов В.М.Петрик, М.М.Присяжнюк, Є.Д.Скулиш] ; за заг. ред. д.ю.н., проф., засл. юриста України Є.Д.Скулиша. – К. : Наук.-вид. відділ НА СБ України, 2012. – 212 с. URL://mil.univ.kiev.ua/files/8_367228400.pdf) (дата звернення 15.09.2021 р.)</p>	
3.	<p>Тема 3. Інформаційне протиборство у сучасному суспільстві.</p> <p>1. Інформаційне протиборство в політиці сучасних держав.</p> <p>2. Вплив інформаційних та комунікативних технологій на політичну сферу.</p> <p>3. Інформаційні можливості сучасних держав щодо досягнення політичних цілей.</p> <p>4. Кібервійни як реальна загроза національній безпеці.</p> <p><i>Завдання:</i> 1. Ознайомитися з лекційним матеріалом та з матеріалами рекомендованої літератури за темою, підготувати інформаційні повідомлення та доповіді за питаннями теми семінарського заняття, відповісти на запитання для контролю знань, розв'язати завдання за темою.</p> <p>2. Написати есе на тему «У якому напрямку необхідно рухатися Україні для покращення свого рівня кібербезпеки? Ваша думка як майбутнього експерта» (роздуми після ознайомлення з Указ Президента України №447/2021 Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 14 травня 2021 року "Про Стратегію кібербезпеки)</p> <p>1. Дистанційний курс «Інформаційно-психологічні операції в міжнародних відносинах», дистанційна платформа Google Classroom, Тема 3.</p> <p>2. Указ Президента України №447/2021 Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 14 травня 2021 року "Про Стратегію кібербезпеки України"https://www.president.gov.ua/documents/4472021-40013</p>	13

4.	<p>Тема 4. Загальні особливості інформаційно-психологічних операцій.</p> <p>1. Інформаційні операції в геополітичному просторі: зміст та специфіка поняття</p> <p>2. Класифікація інформаційно-психологічних операцій</p> <p>3. Процес проведення інформаційно-психологічної операції</p> <p><i>Завдання:</i> 1. Ознайомитися з лекційним матеріалом та з матеріалами рекомендованої літератури за темою, підготуватись до обговорення питань за темою.</p> <p>2. Зобразити логіко-структурну схему класифікації інформаційно-психологічних операцій (обсяг- 1 стор) + титульний аркуш.</p> <p>1. Дистанційний курс «Інформаційно-психологічні операції в міжнародних відносинах», дистанційна платформа Google Classroom, Тема 4.</p> <p>2. Інформаційно-психологічна протидія в Національній гвардії України (психологічний аспект) [Текст]: монографія / І. В. Воробйова, Я. В. Мацегора, І. І. Приходько та ін.; за заг. ред. проф. І.І. Приходька; 2- ге вид. – Х. : Національна акад. НГУ, 2016. – 265 с.</p>	13
5.	<p>Тема 5. Планування та інструментарій інформаційних операцій</p> <p>1. Специфіка інформаційно-психологічних операцій в умовах гібридної війни: головна мета та завдання.</p> <p>2. Основні етапи психологічних операцій.</p> <p>3. Планування психологічних операцій.</p> <p>4. Головні інструменти застосування інформаційно-психологічних операцій (дезінформація, лобіювання, маніпулювання, пропаганда, управління кризами, шантаж).</p> <p>5. Основні принципи (правила) під час планування та реалізації інформаційно-психологічних операцій</p> <p>6. Особливості процесу організації та проведення психологічних операцій.</p> <p><i>Завдання:</i> 1. Ознайомитися з лекційним матеріалом та з матеріалами рекомендованої літератури за темою, підготувати інформаційні повідомлення та доповіді за питаннями теми семінарського заняття, відповісти на запитання для контролю знань, розв'язати завдання за темою.</p> <p>2. Навести приклад одного з інструментів застосування інформаційно-психологічних операцій (дезінформація, лобіювання, маніпулювання, пропаганда, управління кризами, шантаж) у міжнародному середовищі і провести паралель з Україною, чи застосовується один із цих методів у нашій державі? (у формі есе).</p> <p>1. Дистанційний курс «Інформаційно-психологічні операції в міжнародних відносинах», Тема 5.</p> <p>2. Ю. Мороз. Інформаційно-психологічні операції в умовах ведення гібридної війни. Вісник Львівського університету. Серія Міжнародні відносини 2016 р. Вип. 38, С. 97-105</p>	13
6.	<p>Тема 6. Особливості захисту національного інформаційного простору та забезпечення інформаційної безпеки держави. Специфічні особливості інформаційного тероризму.</p> <p>1. Захист національного інформаційного простору та забезпечення інформаційної безпеки на прикладі США.</p>	13

	<p>2. Захист національного інформаційного простору та забезпечення інформаційної безпеки України.</p> <p>3. Природа та специфічні особливості інформаційного тероризму. Класифікація інформаційного тероризму.</p> <p>4. Засоби боротьби з інформаційним тероризмом (на прикладі окремих держав).</p> <p><i>Завдання:</i> 1. Ознайомитися з лекційним матеріалом та з матеріалами рекомендованої літератури за темою також зі swot-аналізом, даними соціологічних досліджень комплексного аналізу внутрішнього та зовнішнього середовища. сприйняття України у світі.</p> <p>2. На основі плану-конспекту за темою 6 підготуйте таблицю та порівняйте протидію інформаційному тероризму у Кореї та Японії. Напишіть не великий висновок (після таблиці), чим може бути корисний цей досвід для України. Надайте результат у формі презентації.</p> <p>1. Дистанційний курс «Інформаційно-психологічні операції в міжнародних відносинах», дистанційна платформа Google Classroom, Тема 6.</p> <p>2. Бусол О.Ю. (2017) Інформаційна безпека США: законодавче регулювання та перспективи співпраці для України. Громадська думка про перетворення. № 12. С. 25–31.</p>	
7.	<p>Тема 7. Інформаційні операції США та НАТО.</p> <p>1. Визначення поняття «інформаційні операції».</p> <p>2. Рівні, види та сили інформаційно-психологічних операцій.</p> <p>3. Сучасний стан інформаційної безпеки у країнах НАТО.</p> <p>4. Система протидії негативному інформаційно-психологічному впливу на прикладі США та НАТО.</p> <p><i>Завдання:</i> 1. Ознайомитися з лекційним матеріалом та з матеріалами рекомендованої літератури за темою.</p> <p>2. Написати есе на тему «Чому Україна досі не в НАТО та що для цього потрібно. ваша думка як майбутнього експерта»</p> <p>1. Дистанційний курс «Інформаційно-психологічні операції в міжнародних відносинах», платформа Google Classroom, Тема 7.</p> <p>2. Баровська А. В. Стратегічні комунікації: досвід НАТО / А. В. Баровська // Стратегічні пріоритети. – 2015. – № 1 (34). – С. 147–152.</p> <p>3. Annual NATO Report 2020. NATO official website. 2021. URL: https://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/2021/3/pdf/sgar20-en.pdf (Last accessed: 22.08.2021).</p>	13
	Разом	41

6. ІНДИВІДУАЛЬНЕ ЗАВДАННЯ

Навчальним планом не передбачено виконання індивідуального завдання.

7. МЕТОДИ НАВЧАННЯ

Відповідність методів навчання та форм оцінювання визначеним результатам навчання за ОПП віддзеркалює табл. 7.1

Таблиця 7.1

Методи навчання та засоби діагностики результатів навчання за освітньою компонентною «Інформаційно-психологічні операції в міжнародних відносинах»

Шифр ПРН (відповідно до ОПП)	Результати навчання (відповідно до ОПП)	Методи навчання	Засоби діагностики /форми оцінювання
РН2.	Знати та розуміти сутність та специфічні особливості інформаційного протиборства та інформаційно-психологічних операцій в міжнародних відносинах	Лекція, робота з вторинними даними, презентація результатів досліджень, усні доповіді, дискусії	Оцінювання усних відповідей на практичних заняттях, оцінювання виконання творчих завдань, аналітичних, заліковий тест
РН3	Знати та розуміти основи та особливості захисту національного інформаційного простору та забезпечення інформаційної безпеки держави.	Лекція, надання зворотного зв'язку, виконання творчих завдань у мікрогрупах, аналіз отриманих результатів, усні доповіді, дискусії	Оцінювання усних відповідей на практичних заняттях, оцінювання виконання творчих завдань, аналітичних, заліковий тест
РН4	Знати та розуміти природу та специфічні особливості інформаційного тероризму.	Лекція, надання зворотного зв'язку, виконання творчих завдань, аналіз отриманих результатів, дискусії, усні доповіді	Оцінювання усних відповідей на практичних заняттях, оцінювання виконання аналітичних завдань, заліковий тест
РН5	Критично осмислювати та аналізувати глобальні процеси та їх вплив на міжнародні відносини.	Усні відповіді на практичних заняттях, дискусії на практичних заняттях, творчих робіт	Оцінювання усних відповідей на практичних заняттях, оцінювання виконання творчих та аналітичних, завдань, заліковий тест

PH7	Аналізувати та оцінювати проблеми міжнародної та національної безпеки, міжнародні та інтернаціоналізовані конфлікти, підходи, способи та механізми забезпечення безпеки у міжнародному просторі та у зовнішній політиці держав.	Усні відповіді на практичних заняттях, дискусії на практичних заняттях, захист презентацій, творчих робіт тощо	Оцінювання усних відповідей на практичних заняттях, оцінювання виконання творчих завдань, аналітичних, заліковий тест
PH9	Визначати, оцінювати та прогнозувати політичні, дипломатичні, безпекові, суспільні й інші ризики у сфері міжнародних відносин та глобального розвитку.	Усні відповіді на практичних заняттях, дискусії на практичних заняттях, захист презентацій, творчих робіт тощо	Оцінювання усних відповідей на практичних заняттях, оцінювання виконання творчих завдань, аналітичних, заліковий тест
PH10	Оцінювати та аналізувати міжнародні та зовнішньополітичні проблеми та ситуації, пропонувати підходи до вирішення таких проблем	Усні відповіді на практичних заняттях, дискусії на практичних заняттях, захист презентацій, творчих робіт тощо	Оцінювання усних відповідей на практичних заняттях, оцінювання виконання творчих завдань, аналітичних, заліковий тест
PH16.	Аналізувати та оцінювати сучасні стратегії забезпечення міжнародної інформаційної безпеки.	Усні відповіді на практичних заняттях, дискусії на практичних заняттях, командна робота, захист презентацій, творчих робіт тощо	Оцінювання усних відповідей на практичних заняттях, оцінювання виконання творчих завдань, аналітичних, заліковий тест

Замість виконання завдань (вивчення тем) можуть також додатково враховуватись такі види активностей здобувача:

- проходження тренінг-курсів чи дистанційних курсів з використання сучасних освітніх технологій на платформах Coursera, Prometheus тощо (за наявності відповідного документу про їх закінчення, надання копії викладачу);

- участь в майстер-класах, форумах, конференціях, семінарах, зустрічах з проблем використання сучасних освітніх технологій (з підготовкою есе, аналітичних записок, інформаційного повідомлення тощо, що підтверджено навчальною програмою заходу чи відповідним сертифікатом);

- участь у науково-дослідних та прикладних дослідженнях з проблем міжнародних відносин, зокрема, що стосуються підготовки пропозицій для прийняття важливих

зовнішньополітичних рішень (практичний аспект) у сфері інформаційної безпеки, прийняття участі у розробці стратегії кібербезпеки України», що підтверджується відповідним сертифікатом); аналізувати і прогнозувати інформаційну політику у сфері безпеки, надання експертних оцінок щодо зовнішньополітичного курсу держав та співпраці України з різними державами світу та іншими акторами міжнародних відносин; що підтверджено науковою статтею за відповідною темою у фаховому збірнику, коментарем (якщо здобувач був запрошений у якості експерта з зазначеного питання, що є у робочій програмі) у провідному виданні зі сфери політики чи міжнародних відносин.

8. МЕТОДИ КОНТРОЛЮ

Засвоєння тем (поточний контроль) здійснюється на практичних заняттях відповідно до контрольних цілей. Основне завдання поточного контролю – перевірка рівня підготовки здобувачів до виконання конкретної роботи.

Поточний контроль і оцінювання результатів навчання передбачає виставлення оцінок за всіма формами проведення занять:

- контроль та оцінювання активності роботи здобувача під час лекційних та практичних занять (групова дискусія, ділові ігри тощо);
- контроль та оцінювання вмінь вирішувати аналітичні та інші завдання;
- контроль та оцінювання вмінь проводити дослідження та презентувати із застосуванням сучасних інформаційних технологій;
- оцінювання вмінь та навичок, класифікувати інформаційно-психологічні явища, аналізувати інформацію з різних джерел, у тому числі й іноземною мовою; збирати та обробляти дані тощо.

При вивченні кожного розділу проводиться поточний контроль. За одну тему здобувач може отримати від 1 до 10 балів. За семінарські заняття – не більше 50 балів (тема 1; 3; 5; 6; 7 – по 10 балів, з яких 5 балів – за роботу в аудиторії та 5 балів – за виконання аналітичних, індивідуальних та творчих завдань.

самостійної роботи), а також за виконання самостійної роботи – по 5 балів (теми 1 та 7).

Максимально здобувач може отримати 60 балів в ході лекційних та практичних занять.

Підсумковий контроль засвоєння розділів здійснюється по їх завершенню на основі проведення заліку. Завданням контролю є оцінювання знань, умінь та практичних навичок здобувачів, набутих під час вивчення зазначених тем.

Структура заліку:

1. Тестування за темами дисципліни (за одне тестове питання у випадку правильної відповіді – 1 бал x 30 питань = 30 балів).

2. Одне теоретичне питання – 10 балів

Критерії оцінювання:

Критерії оцінювання:

1. Повністю розкрита суть питання, надана повна та обґрунтована відповідь – 3 бали.

2. При розкритті теоретичного питання здобувач продемонстрував своє уміння та здатність сформулювати своє ставлення до певної проблеми 3 бали.

3. Теоретичне питання сформульовано логічного та чітко – 2 бали.

4. Продемонстровані вміння мислити абстрактно та узагальнено – 2 бали.

Критерії та методи оцінювання

Методи	Критерії оцінювання	Система оцінювання, бали
Усне опитування /навчальна дискусія за питаннями практичного заняття	Висока активність здобувача на практичному занятті, демонстрація засвоєння певного обсягу матеріалу теми, ознайомлення із запропонованими джерелами, уміння робити висновки, але здобувач припустився окремих помилок.	5
	Активність здобувача на практичному занятті, демонстрація засвоєння певного обсягу матеріалу теми, ознайомлення із запропонованими джерелами, уміння робити висновки, але здобувач припустився окремих помилок	4
	Досить низька активність здобувача на практичному занятті, демонстрація фрагментарного засвоєння певного обсягу матеріалу теми, вміння робити висновки, здобувач припустився окремих помилок	3
	Дуже низька активність здобувача на практичному занятті, демонстрація фрагментарного засвоєння певного обсягу матеріалу теми, невміння робити висновки (або вони зроблені не вірно), здобувач припустився певних помилок.	1-2
Робота над аналітичними і завданнями, індивідуальними, творчими завданнями тощо	виставляється здобувачу вищої освіти, який при усній або письмовій відповіді на запитання продемонстрував всебічні, систематизовані, глибокі знання програмного матеріалу, вміє грамотно інтерпретувати одержані результати; продемонстрував знання фахової літератури, передбачені на рівні творчого використання	5
	виставляється здобувачу вищої освіти, який при усній або письмовій відповіді на запитання продемонстрував повне знання програмного матеріалу, передбачене на рівні аналогічного відтворення, але припустився окремих несуттєвих помилок	4
	виставляється здобувачу вищої освіти, який при усній або письмовій відповіді на запитання продемонстрував лише фрагментарне знання програмного матеріалу, передбачене на рівні аналогічного відтворення, та припустився окремих суттєвих помилок	3
	виставляється здобувачу вищої освіти, який при усній або письмовій відповіді на запитання не продемонстрував знань програмного матеріалу, передбачене на рівні аналогічного відтворення, а також припустився багатьох суттєвих помилок	1-2

9. Схема нарахування балів

Поточний контроль, самостійна робота, індивідуальні завдання							Залік	Сума	
Теми навчальної дисципліни							Разом	40	100
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7			
10	5	10	5	10	10	10			

T1, T2 ... – теми

Залік – 40 балів. Відповідно, максимальна кількість набраних балів по вивченню дисципліни складає 100 балів.

Оцінювання здійснюється відповідно до шкали ЗВО.

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка для дворівневої шкали оцінювання
90 – 100	зараховано
70-89	
50-69	
1-49	не зараховано

10. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна література

- Новікова Л. В., Солових Є. М. / Національні інтереси як складова зовнішньої політики: України та ЄС. Стратегічні напрями зовнішньої політики Європейського Союзу: матеріали міжнародної науково-практичної конференції (11 квітня 2019 року, м. Харків). – Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, С. 137-141, 2019. – 304 с.
- Солових Є.М., Солових В.П. Роль ООН у забезпеченні інформаційної безпеки у сучасному світі [Електронний ресурс] / В.П. Солових, Є.М. Солових // Матеріали Норвезько-Української конференції, присвяченої діяльності Ф. Нансена в Україні у 1921–1922 роках, (Харків, 10–11 жовтня 2019 р.) / Харків. нац. ун-т ім. В.Н. Каразіна; Посольство Норвегії в Україні. – Х.: ХНУ ім. В.Н. Каразіна, 2019.
- Інформаційні виклики гібридної війни: контент, канали, механізми протидії : аналіт. доп. / За заг. ред. А. Баровської – К. : НІСД, 2016. – С. 69–80.
- Історія інформаційно-психологічного протипорядку : підруч. / [Я.М.Жарков, Л.Ф.Компанцева, В.В.Остроухов В.М.Петрик, М.М.Присяжнюк, Є.Д.Скулиш] ; за заг. ред. д.ю.н., проф., засл. юриста України Є.Д.Скулиша. – К. : Наук.-вид. відділ НА СБ України, 2012. – 212 с. URL://mil.univ.kiev.ua/files/8_367228400.pdf (дата звернення 15.08.2021 р.)
- Інформаційно-психологічна протидія в Національній гвардії України (психологічний аспект) [Текст] : монографія / І. В. Воробйова, Я. В. Мацегора, І. І. Приходько та ін.; за заг. ред. проф. І.І. Приходька; 2- ге вид. – Х. : Національна акад. НГУ,

2016. – 265 с.

6. Марунченко, О. П. Інформаційна війна в сучасному політичному просторі [Текст] : дис. ... канд. політ. наук : 23.00.02 / Олександр Петрович Марунченко; наук. кер. А. О. Сіленко; ДУ "Південноукр. нац. пед. ун-т ім. К. Д. Ушинського". – Одеса, 2012. – 209 с.

7. Міжнародні відносини та зовнішня політика України : підручник / [Ю. В. Пунда, І. П. Козинець, В. С. Клименко та ін.]. – К. : НУОУ імені Івана Черняхівського, 2020. – 328 с.

8. Мороз Ю. Інформаційно-психологічні операції в умовах ведення гібридної війни. Вісник Львівського університету. Серія Міжнародні відносини 2016 р. Вип. 38, С. 97-105

9. Українська призма: Зовнішня політика 2020. Аналітичне дослідження // ГО «Рада зовнішньої політики “Українська призма”», Фонд ім. Ф. Еберта. — Київ, 2021. — 344 с.

10. NATO Strategic Communications Centre of Excellence (NATO StratCom COE). URL: <https://www.europeansources.info/record/nato-strategic-communicationscentre-of-excellence-nato-stratcom-coe/> (Last accessed: 22.08.2021).

Допоміжна література

1. Солових Є.М. Російсько-українські відносини: подальші перспективи // Сучасна міжнародна безпека: виклики глобалізації. Матеріали всеукраїнської науково-практичної конференції (29 березня 2018 року). – Х.: ХНУ ім. В.Н. Каразіна, 2018. – С. 97-101.

2. Солових Є.М., Солових В.П. Політика держав ЄС під час пандемії COVID-19: міжнародний аспект у збірнику «Стратегічні напрями зовнішньої політики Європейського Союзу» матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції (м. Харків, 23 квітня 2021 року) / за ред. Доценко О. М., Новікової Л. В., Червяцовой А. О. Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2021. 382 с. (стор. 322-325)

3. Солових Є. М. Специфіка формування іміджу владної інституції / Є. М. Солових // Сучасне суспільство : політичні науки, соціологічні науки, культурологічні науки : зб. наук. праць / Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди. — Харків, 2015. — Вип. 1 (7). — Ч. 1. — С. 132—140.

4. Баровська А. В. Стратегічні комунікації: досвід НАТО / А. В. Баровська // Стратегічні пріоритети. – 2015. – № 1 (34). – С. 147–152.

5. Галамба М. Сутність, види та методи спеціальних інформаційних операцій / М. Галамба // Юстиніан. URL: <http://www.justinian.com.ua/article.php?id=2524> (Дата звернення: 22.08.2021).

6. Глобальна та національна безпека / авт.кол.: В.І.Абрамов, Г.П.Ситник, В.Ф.Смолянчук та інш.; за заг.ред. Г.П.Ситника. – Київ; НАДУ, 2016.- 784 с.

7. Гуцал С. Публічна дипломатія та стратегічні комунікації: концептуальні засади взаємозв'язку та взаємодії / С. Гуцал // Запровадження комунікації органів державної влади : зб. мат-лів наук.-практ. конф. – К. : Фенікс, 2016. – С. 161–169.

8. Деркаченко Я.А. Эволюция понятия информационная война/ Режим доступа: <http://psyfactor.org/psyops/infowar46.htm>

9. Джоует Г., В. О. Доннел. Пропаганда и убеждение. Пер. с англ.. – Х.: изд-во «Гуманитарний центр» / О.И. Ткаченко, 2021. – 496 с.

10. Жуков В. Взгляды военного руководства США на ведение информационной войны / В. Жуков // Зарубежное военное обозрение. – 2001. – № 1. – С. 12–14.

11. Інформаційні виклики гібридної війни: контент, канали, механізми протидії : аналіт. доп. / За заг. ред. А. Баровської – К. : НІСД, 2016. – С. 69–80.

12. Копан О.В., Мельник В.І., Інформаційно-психологічна війна як засіб маніпулювання людською свідомістю “Інформація і право” № 2(17)/2016 http://ippi.org.ua/sites/default/files/12_0.pdf

13. Марунченко О.П. Інформаційне протиборство в політиці сучасних держав http://lib.nadpsu.edu.ua/eldocs/BooksShow4/Polzap_2012_6_46.pdf,

14. Панченко В.М. Інформаційні операції в системі стратегічних комунікацій URL://ippi.org.ua/sites/default/files/panchenko.pdf (дата зверення 17.09.2021 р.)
15. Підручник Інформаційна безпека (соціально-правові аспекти) /Остроухов В.В., Петрик В.М., Присяжнюк М.М. та ін. ; за заг. ред. Є.Д.Скулиша. – К. : КНТ, 2010;
16. Психологічна війна Синякова В.Б., 2014 р. http://kyivobl.man.gov.ua/zakhody/Poradi_psihologa/PSIhOLOGICHNA_VIJNA/
17. Расторгуев С.П., Литвиненко М. В. Информационная война. Проблемы и модели. Экзистенциальная математика. – М.: Гелиос АРВ, 2006;
18. Сугестивні технології маніпулятивного впливу : навч. посіб. / [В.М.Петрик, Присяжнюк М.М., Компанцева Л.Ф., Скулиш Є.Д., Бойко О.Д.,Остроухов В.В]; за заг. ред. Є.Д.Скулиша. – 2-ге вид. – К.: ЗАТ “ВПОЛ”, 2011. – 248 с
19. Телешун С.О. Політична аналітика, прогнозування та політичні консультації: Курс лекцій / С.О. Телешун, А.С. Баронін. — К.: Вид. Паливода А.В., 2019. — 112 с.
20. Шевчук П. Інформаційно-психологічна війна Росії проти України : як їй протидіяти // Демократичне врядування : наук. вісник. – 2014. – Вип. 13. – Режим доступу : <http://www.lviv-academy.com/vidavnitstvo>

11. Посилання на інформаційні ресурси в Інтернеті, відео-лекції, інше методичне забезпечення

1. Алієв М.М. «Фабрики думки» у формуванні зовнішньополітичної стратегії держави [Електронний ресурс] / Максим Алієв // Науковий вісник Інституту міжнародних відносин НАУ. Серія: економіка, право, політологія, туризм. – Т.1 (№3). – 2011. – Режим доступу: <http://jrn1.nau.edu.ua/index.php/IMV/article/view/3124>
2. Бусол О.Ю. (2017) Інформаційна безпека США: законодавче регулювання та перспективи співпраці для України. Громадська думка про перетворення. № 12. С. 25–31. http://nbuviar.gov.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=2988:informatsijna-bezpeka-ssha-zakonodavche-regulyuvannya-ta-perspektivi-spivpratsi-dlya-ukrajini&catid=8&Itemid=350
3. Гаврилюк С.И. (2016) Информационно-манипулятивные технологии как составляющая процесса легитимации политической власти в Украине: попытка анализа. *Studia Humanitatis: Международный электронный научный журнал*. URL: <http://st-hum.ru/content/gavrilyuk-si-informacionno-manipulyativnyetehnologii-kak-sostavlyayushchaya-processa>.
4. Задубінний А. Стратегія кібербезпеки України: цілі та пріоритети Кореспондент АрміяInform 7 Серпня 2021, <https://armyinform.com.ua/2021/08/strategiya-kiberbezpeky-ukrayiny-czili-ta-prioritytety/>
5. Закон України «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики» (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2010, № 40, ст. 527) Із змінами, внесеними згідно із Законами № 1170-VII від 27.03.2014, ВВР, 2014, № 22, ст.816 № 35-VIII від 23.12.2014, ВВР, 2015, № 4, ст.13 № 2091-VIII від 08.06.2017 відносно національного інтересу України.
6. Конституція України [Електронний ресурс] // Законодавство України. — Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>
7. МЗС України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.mfa.gov.ua/mfa/map.htm>
8. Постанова Верховної Ради України “Про Основні напрями зовнішньої політики України” від 02.07.1993 № 3360-XII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3360-12>.
9. Північноатлантичний альянс: історія, функції, структура та відносини з Україною / кол. авт.; за ред. О. І. Дзвінчука. – Івано-Франківськ : НВ, 2013. – 592 с. 4. Основи

зовнішньої політики України : підручник / [Ю. В. Пунда, І. П. Козинець та ін.]. – К. : НУОУ ім. Івана Черняхівського, 2018. – 240 с.

10. Статут ООН [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://unic.un.org/aroundworld/unic/common/documents/publications/uncharter/UN%20Charter_Ukrainian.pdf

11. Указ Президента України “Стратегія національної безпеки України” від 26.05.2015 № 287/2015. <https://www.president.gov.ua/documents/4472021-40013>

12. Щорічний звіт Генерального секретаря НАТО за 2020 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.nato.int/cps/en/natohq/opinions>.

13. Яцик Т. П. Особливості інформаційного тероризму як одного із способів інформаційної війни / Т. П. Яцик // Науковий вісник Національного університету державної податкової служби України (економіка, право). - 2014. - № 2. - С. 55-60. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvnudpsu_2014_2_10

14. National Framework for Strategic Communication. Washington: White House Strategic Communications Report to Congress. 17 March 2010. 16 p. URL: <https://www.hsdl.org/?abstract&did=27301>. (Last accessed: 22.08.2021).

15. Annual NATO Report 2020. NATO official website. 2021. URL: https://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/2021/3/pdf/sgar20-en.pdf (Last accessed: 22.08.2021).

16. W. Daugherty and M Jannowitz, A Psychological Warfare Casebook, The John Hopkins Press, Baltimore, 1958.

Офіційні сторінки:

США – <http://www.whitehouse.gov>

Британія – <http://www.number-10.gov.uk>

Франція – <http://www.sv.vtcom.fr/ftv/pres/ely/>

Німеччина – <http://www.government.de>

Італія – <http://www.italyemb.nw.dc.us/italy/>

Країни світу - <http://svit.ukrinform.ua/>

Офіційний вебсайт Європейського Союзу – <https://europa.eu>

Офіційний вебсайт Європейської Ради – <https://www.consilium.europa.eu>

Офіційний вебсайт Ради ЄС – <https://www.consilium.europa.eu>

Офіційний вебсайт Європейської Комісії – <https://ec.europa.eu>

Офіційний вебсайт Європейського Парламенту – <https://www.europarl.europa.eu/portal/en>

Офіційний вебсайт Суду Європейського Союзу – <https://curia.europa.eu/jcms/>

Офіційний вебсайт Європейського Економічного і Соціального Комітету – <https://www.eesc.europa.eu>

12. Особливості навчання за денною формою в умовах подовження дії обставин непоборної сили (в тому числі запровадження карантинних обмежень через пандемію)

В умовах дії карантинних обмежень освітній процес в університеті здійснюється за змішаною формою навчання, а саме:

– дистанційно (за затвердженим розкладом занять) на платформі Zoom проводяться всі лекційні заняття;

– дистанційно на платформі Moodle <https://dist.karazin.ua/moodle/course/> проводяться практичні (практичні), індивідуальні заняття та консультації, контроль самостійної роботи;

– аудиторно (за затвердженим розкладом занять) проводяться 10% практичних та семінарських занять у навчальних групах кількістю до 20 осіб з урахуванням відповідних санітарних і протиепідемічних заходів.

У разі настання / подовження дії **обставин непоборної сили** (в тому числі запровадження жорстких карантинних обмежень в умовах пандемії з заборонаю відвідування ЗВО) здобувачам вищої освіти денної форми навчання надається можливість скласти **залік у формі есе (написання відповіді на одне теоретичне питання)** у білеті, а також у тестовій формі (тест містить 30 завдань, здобувач одержує 1 бал за кожну вірну відповідь) а також **дистанційно на платформі Google Classroom** в дистанційному курсі «Інформаційно-психологічні операції в міжнародних відносинах»

Орієнтовні питання до заліку:

1. Генеза поняття «інформаційно-психологічна війна»: погляд науковців.
2. Інформаційно-психологічні війни як засіб маніпулювання людською свідомістю.
3. Психологічна війна та пропаганда. Інформаційно-психологічна зброя як важливий інструмент інформаційно-психологічних операцій.
4. Сутності та специфічні особливості психологічної війни.
5. Поняття «інформаційна операція» у сучасних наукових дослідженнях.
6. Спеціальні інформаційні операції та акції інформаційного впливу.
7. Інформаційно-психологічне протистояння у стародавньому світі
8. Інформаційно-психологічне протистояння в епоху Середньовіччя.
9. Інформаційне протистояння в політиці сучасних держав.
10. Вплив інформаційних та комунікативних технологій на політичну сферу.
11. Інформаційні можливості сучасних держав щодо досягнення політичних цілей.
12. Кібервійни як реальна загроза національній безпеці.
13. Інформаційні операції в геополітичному просторі: зміст та специфіка поняття.
14. Класифікація інформаційно-психологічних операцій.
15. Процес проведення інформаційно-психологічної операції.
16. Специфіка інформаційно-психологічних операцій в умовах гібридної війни: головна мета та завдання.
17. Основні етапи психологічних операцій. Планування психологічних операцій.
18. Головні інструменти застосування інформаційно-психологічних операцій (дезінформація, лобіювання, маніпулювання, пропаганда, управління кризами, шантаж).
19. Основні принципи (правила) під час планування та реалізації інформаційно-психологічних операцій.
20. Особливості процесу організації та проведення психологічних операцій.
21. Захист національного інформаційного простору США.
22. Забезпечення інформаційної безпеки на прикладі США.
23. Захист національного інформаційного простору України
24. Забезпечення інформаційної безпеки України.
25. Природа та специфічні особливості інформаційного тероризму.
26. Класифікація інформаційного тероризму.
27. Засоби боротьби з інформаційним тероризмом (на прикладі окремих держав).
28. Визначення поняття «інформаційні операції». Рівні, види та сили інформаційно-психологічних операцій.
29. Сучасний стан інформаційної безпеки у країнах НАТО.
30. Система протидії негативному інформаційно-психологічному впливу на прикладі США та НАТО.